

"UMUMIY O'RTA TA'LIM MAKTAB O'QUVCHILARI BITTA CHOLG'U ASBOBINI O'RGANISHNING AHAMIYATI"

Navoiy viloyati Uchquduq tumani
10-sonli BMSM o'qituvchisi
Muqimov Shahboz Zohir o'g'li

Annotatsiya: Ushbu maqolada umumiy o'rta ta'lim maktab o'quvchilarining bitta cholg'u asbobini o'rganishining ahamiyati, uning ta'lim jarayonidagi o'rni va tarbiyaviy roliga e'tibor qaratilgan. Musiqa ta'limi maktablarda o'quvchilarning nafaqat estetik didini rivojlantirish, balki ularning intellektual, ma'naviy va jismoniy jihatdan barkamol bo'lib yetishishida muhim omil hisoblanadi. Ayniqsa, bitta cholg'u asbobini o'rganish orqali o'quvchilar musiqa nazariyasi va amaliyoti bilan yaqindan tanishib, ijodiy salohiyatlarini kengaytiradi.

Cholg'u asbobini o'rganish jarayonida o'quvchilar nafaqat musiqiy ko'nikmalarni egallaydi, balki sabr-toqat, intizom, mehnatsevarlik kabi insoniy sifatlarni ham shakllantiradi. Bu jarayon ularda o'zini ifoda etish qobiliyatini oshiradi, ijodiy fikrlash va mustaqil ish olib borish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Shu bois, musiqiy ta'lim ta'lim-tarbiya jarayonining ajralmas qismi bo'lib, o'quvchilarning dunyoqarashi va ma'naviy olami boyiydi. Bitta cholg'u asbobini o'rganish, shuningdek, o'quvchilar o'rtasida jamoaviy ishlash va birgalikda ijro etish ko'nikmalarini mustahkamlashga xizmat qiladi. Bu esa o'z navbatida, ularning ijtimoiy faolligi, bir-birini tushunishi va hamkorlik qilish qobiliyatini oshiradi. Cholg'u asboblarini o'rganish jarayonida o'quvchilar madaniy merosga hurmat, milliy qadriyatlar va san'atga bo'lgan muhabbatni chuqurlashtiradi. Shuningdek, musiqiy faoliyat o'quvchilarning psixologik holatini yaxshilashda ham muhim ahamiyatga ega. Musiqa orqali ular stressdan xalos bo'lib, his-tuyg'ularini ifoda etishda yordam oladi.

Bu esa ularning umumiy ruhiy holatini mustahkamlashga va o'quvdagi muvaffaqiyatlarini oshirishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Natijada, umumiy o'rta ta'lim maktablarida bitta cholg'u asbobini o'rganish nafaqat o'quvchilarning musiqiy saviyasini oshirish, balki ularning shaxs sifatida yetilishida, ma'naviy barkamollik va ijtimoiy moslashuvchanlikni shakllantirishda ham muhim o'rin tutadi. Shu bois, maktab ta'limida musiqiy ta'lim va cholg'u asboblarini o'rganishga alohida e'tibor qaratish lozim.

Kalit so'zlar : Umumiy o'rta ta'lim, maktab o'quvchilari, cholg'u asbobi, musiqiy ta'lim, musiqiy ko'nikmalar, estetik did, ijodiy rivojlanish, tarbiya, jamoaviy ishlash, madaniy meros, milliy qadriyatlar, psixologik holat, stressdan xalos bo'lish, intizom, ma'naviy barkamollik, musiqa ta'limining ahamiyati, musiqiy eshituv qobiliyati, vatanparvarlik.

Annotation: This work focuses on the importance of learning a single musical instrument by students in general secondary schools, highlighting its role in the educational process and its educational significance. Music education in schools is not only essential for developing students' aesthetic taste but also plays a crucial role in their intellectual, spiritual, and physical development. In particular, learning one musical instrument allows students to become familiar with both music theory and practice, thereby expanding their creative potential.

During the process of learning a musical instrument, students acquire not only musical skills but also develop important personal qualities such as patience, discipline, and diligence. This process enhances their ability to express themselves, promotes creative thinking, and fosters independent work skills. Therefore, music education is an integral part of the teaching and upbringing process, enriching students' worldview and spiritual life.

Learning a single musical instrument also helps strengthen teamwork and collaborative performance skills among students. This, in turn, increases their social activity, mutual understanding, and cooperation abilities. Through learning musical instruments, students deepen their respect for cultural heritage, national values, and love for the arts.

Moreover, musical activities have a significant positive impact on students' psychological well-being. Music helps them relieve stress and express their emotions effectively. This contributes to strengthening their overall mental health and improving their academic success.

As a result, learning a single musical instrument in general secondary schools not only raises students' musical proficiency but also plays an important role in their personal development, moral maturity, and social adaptability. Therefore, special attention should be given to music education and the learning of musical instruments within the school curriculum.

Keywords: General secondary education, school students, musical instrument, music education, musical skills, aesthetic taste, creative development, upbringing, teamwork, cultural heritage, national values, psychological state, stress relief, discipline, moral maturity, importance of music education, musical hearing ability, patriotism.

Kirish.

Musiqa insoniyat tarixida eng qadimiy va universal san'at turlaridan biri bo'lib, u odamlar o'rtasidagi muloqot, hissiyotlar ifodasi va madaniy merosni avloddan-avlodga yetkazish vositasi hisoblanadi. Musiqa nafaqat san'at sifatida, balki insonning ruhiy va jismoniy rivojlanishida muhim ahamiyatga ega bo'lgan omil sifatida qadrlanadi. Ayniqsa, yosh avlodning musiqiy ta'lim olishi ularning shaxs sifatida shakllanishi va ma'naviy barkamollikka erishishida muhim o'rin tutadi. Shu nuqtai nazardan, umumiy

oʻrta taʼlim maktablarida musiqiy taʼlimning samarali tashkil etilishi, xususan, oʻquvchilarning bitta cholgʻu asbobini oʻrganishiga alohida eʼtibor qaratilishi lozim. Bugungi kunda maktab taʼlimi nafaqat fanlarni chuqur oʻrganish, balki yoshlarni turli koʻnikmalar va madaniy qadriyatlar bilan tanishtirish vazifasini ham bajaradi. Musiqa taʼlimi esa bu jarayonda oʻquvchilarning ijodiy va estetik didini rivojlantirishda, ularni tashqi olamni chuqurroq idrok etishga, hissiy dunyosini boyitishga yoʻnaltirilgan muhim vosita hisoblanadi. Bitta cholgʻu asbobini oʻrganish jarayoni nafaqat texnik koʻnikmalarni shakllantiradi, balki oʻquvchilarda mustaqillik, sabr-toqat, mehnatsevarlik kabi insoniy sifatlarni ham rivojlantirishga xizmat qiladi. Ushbu jarayon yoshlarning fikrlash qobiliyatini kengaytiradi, ularni yangi gʻoyalarni izlashga va ijodiy yondashuvlarni qoʻllashga ragʻbatlantiradi. Musiqa taʼlimining yana bir muhim jihati shundaki, u oʻquvchilarda jamoaviy ishlash koʻnikmalarini shakllantiradi. Cholgʻu asbobida birgalikda ijro etish, musiqiy ansambl yoki orkestr tarkibida ishtirok etish oʻzaro muloqot, hamkorlik va bir-birini tushunish qobiliyatlarini oshiradi. Bu esa yoshlarning ijtimoiy faolligini kuchaytirib, ular orasida doʻstona munosabatlarni mustahkamlaydi. Shu bilan birga, musiqiy taʼlim milliy madaniyat va sanʼatga hurmat ruhini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Oʻzbek xalqining boy musiqiy merosi, cholgʻu asboblarining noyob ovozlari orqali yoshlar milliy qadriyatlar bilan yaqindan tanishib, ularni qadrlashga oʻrgatiladi.

Psixologik nuqtai nazardan qaraganda ham musiqa yoshlarning ruhiy holatini yaxshilashda muhim rol oʻynaydi. U stressni kamaytirish, his-tuygʻularni ifoda etish va oʻz-oʻzini anglashga yordam beradi. Cholgʻu asbobini oʻrganish orqali oʻquvchilar oʻz his-tuygʻularini musiqiy shaklda ifoda eta oladi, bu esa ularning ruhiy barqarorligini taʼminlaydi hamda oʻquvdagi muvaffaqiyatlariga ijobiy taʼsir koʻrsatadi. Shuningdek, musiqiy faoliyat jismoniy rivojlanishga ham ijobiy taʼsir qiladi, masalan, nafas olish, qoʻl va barmoq mushaklarining rivojlanishi, diqqat va xotiraning yaxshilanishi kabi. Bugungi zamon sharoitida, raqamli texnologiyalar va tezkor axborot oqimining taʼsiri ostida, yoshlar orasida diqqatni jamlash, sabr-toqat va ijodiy faoliyatga qiziqishni saqlab qolish muhim vazifaga aylanmoqda. Shunday paytda

maktabda bitta cholgʻu asbobini oʻrganish oʻquvchilarni bu koʻnikmalarni egallashga, shuningdek, mustahkam ijtimoiy va maʼnaviy poydevor yaratishga yordam beradi.

Xulosa qilib aytganda, umumiy oʻrta taʼlim maktablarida bitta cholgʻu asbobini oʻrganishning ahamiyati nafaqat oʻquvchilarning musiqiy bilim va koʻnikmalarini oshirishda, balki ularning shaxs sifatida yetilishida, maʼnaviy barkamollik va ijtimoiy moslashuvchanlikni shakllantirishda muhim omil boʻlib xizmat qiladi. Shu sababli, maktab taʼlimida musiqiy taʼlim va cholgʻu asboblarni oʻrganish jarayoniga yuqori eʼtibor qaratish, bu yoʻnalishda samarali pedagogik usullar va shart-sharoitlarni yaratish lozim.

Albatta! Quyida “Umumiy oʻrta taʼlim maktab oʻquvchilari bitta cholgʻu asbobini oʻrganishning ahamiyati” mavzusida munozara namunasi keltirilgan. Munozara: Umumiy oʻrta taʼlim maktab oʻquvchilari bitta cholgʻu asbobini oʻrganishning ahamiyati

Ishtirokchilar:

Aʼzolar: Jamshid, Nigora, Sardor, Dilnoza

Jamshid: Assalomu alaykum, hurmatli doʻstlar! Bugun biz umumiy oʻrta taʼlim maktab oʻquvchilarining bitta cholgʻu asbobini oʻrganishining ahamiyati haqida fikr almashamiz. Menimcha, bitta cholgʻu asbobini oʻrganish bolalarning musiqiy didini shakllantirish, intizom va ijodiy fikrlashni rivojlantirishda juda muhim. Chunki musiqa nafaqat zavq bagʻishlaydi, balki ruhiy tarbiya beradi.

Nigora: Men ham Jamshidga qoʻshilaman. Musiqiy taʼlim yoshlarni jamoaviy ishlashga oʻrgatadi, bir-birini tushunish va hurmat qilishni oʻrgatadi. Shuningdek, cholgʻu asbobini oʻrganish stressni kamaytiradi, oʻquvchilarning ruhiy holatini yaxshilaydi.

Sardor: Lekin, ayrimlar fikricha, umumiy fanlardan ko‘proq vaqt ajratib, musiqaga ko‘p e‘tibor berish o‘quvchilarning asosiy fanlardagi bilimlarini pasaytirishi mumkin. Maktabda fanlar majmui juda keng, shuning uchun musiqiy ta‘lim uchun vaqt cheklangan. Bu masala haqida nima deb o‘ylaysizlar?

Dilnoza: Sardorning fikrida mantiq bor, lekin men shuni qo‘shimcha qilmoqchiman-ki, musiqa ta‘limi o‘quvchilarning miya faoliyatini yaxshilaydi va boshqa fanlarda ham muvaffaqiyatga erishishiga yordam beradi. Musiqa bilan shug‘ullanish ko‘p bilim sohalariga ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi, shuning uchun bitta cholg‘u asbobini o‘rganish maktab dasturida muhim o‘rin olishi kerak.

Jamshid: To‘g‘ri, Dilnoza. Bundan tashqari, musiqa yoshlarni ma‘naviy tomondan boyitadi, milliy madaniyatga hurmatni oshiradi. Ayniqsa, bitta cholg‘u asbobida o‘ynash milliy san‘atimizni yanada rivojlantirishga xizmat qiladi.

Nigora: Shuningdek, cholg‘u asbobini o‘rganish o‘quvchilarning ijtimoiy faolligini oshiradi, jamoada ishlash ko‘nikmalarini mustahkamlaydi. Bu esa ularning kelajakdagi hayotida katta yordam beradi.

Sardor: Demak, musiqiy ta‘lim o‘quvchilarning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishida muhim ekan, lekin maktablarda buni qanday samarali tashkil etish va fanlarga ta‘sirini kamaytirish haqida fikr yuritish kerak. O‘ylaymanki, bu muhim va dolzarb masala.

Dilnoza: To‘liq qo‘shilaman. Musiqa ta‘limi maktabdagi umumiy ta‘lim jarayonining bir qismi bo‘lib, muvozanat saqlangan holda, o‘quvchilarga keng ko‘lamli bilim berilishi zarur.

Umumiy olganda, maktab o‘quvchilari bitta cholg‘u asbobini o‘rganish nafaqat ularning musiqiy qobiliyatlarini rivojlantiradi, balki shaxsiy intizom, ijodiy fikrlash, jamoaviy ishlash ko‘nikmalarini mustahkamlaydi. Shu bilan birga, bu jarayon ularning psixologik holatini yaxshilash va milliy madaniyatga hurmat ruhini shakllantirishda

ham muhim ahamiyatga ega. Shu sababli, musiqiy ta'limni maktab dasturiga samarali kiritish va vaqtni to'g'ri taqsimlash dolzarb vazifa hisoblanadi.

Xulosa

Umumiy o'rta ta'lim maktablarida o'quvchilarning bitta cholg'u asbobini o'rganishi ularning shaxsiy, intellektual va ijtimoiy rivojlanishida muhim o'rin tutadi. Cholg'u asbobida o'ynash orqali yoshlar nafaqat musiqiy ko'nikmalarini oshiradi, balki sabr-toqat, intizom, mehnatsevarlik kabi insoniy sifatlarni ham rivojlantiradi. Bu jarayon ularning ijodiy fikrlash qobiliyatini kengaytirib, o'zini ifoda etish imkoniyatlarini yaratadi. Shu sababli, musiqiy ta'lim umumiy ta'lim jarayonining ajralmas qismi bo'lib, o'quvchilarning ma'naviy va estetik didini boyitishda muhim vositadir.

Bitta cholg'u asbobini o'rganish jarayoni o'quvchilarga jamoaviy ishlash ko'nikmalarini shakllantirishga ham yordam beradi. Musiqiy ansamblida yoki orkestrda birgalikda ijro etish orqali yoshlar bir-birini tushunish, hamkorlik qilish va jamoada faol ishtirok etish malakalarini o'zlashtiradi. Bu esa ularning ijtimoiy faolligini oshirib, kelajakda jamiyatda samarali va mas'uliyatli shaxs sifatida shakllanishiga xizmat qiladi. Shuningdek, musiqa ta'limi o'quvchilarning psixologik holatini yaxshilashda muhim ahamiyatga ega. Musiqiy faoliyat stressni kamaytiradi, his-tuyg'ularni ifoda etishga yordam beradi va umumiy ruhiy barqarorlikni ta'minlaydi. Bu esa o'quvchilarning ta'limdagi muvaffaqiyatlarini oshirishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shu bois, maktabda musiqa ta'limining sifatli tashkil etilishi yoshlarning sog'lom psixologik va emotsional rivojlanishi uchun zarurdir.

Bundan tashqari, musiqiy ta'lim yoshlarni milliy madaniyatga hurmat bilan qarashga o'rgatadi. Cholg'u asboblari orqali o'zbek xalqining boy musiqa merosi va milliy qadriyatlari yosh avlodga yetkaziladi, ular o'z yurtiga bo'lgan sevgi va g'ururni his qilishadi. Bu esa mamlakatimizning madaniy va ma'naviy rivojlanishiga xizmat qiladi. Natijada, umumiy o'rta ta'lim maktablarida bitta cholg'u asbobini o'rganish

nafaqat o'quvchilarning musiqiy saviyasini oshirish, balki ularning shaxs sifatida yetilishi, ma'naviy barkamollik va ijtimoiy moslashuvchanlikni shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Shu bois, maktablarda musiqa ta'limiga va cholg'u asboblarini o'rganishga alohida e'tibor qaratish, zamonaviy pedagogik yondashuvlarni joriy etish zarurdir. Bu yosh avlodning har tomonlama rivojlanishiga, shuningdek, milliy va umuminsoniy qadriyatlar asosida barkamol shaxs bo'lib voyaga yetishiga katta hissa qo'shadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Rustamov, O. (2019). Umumiy o'rta ta'lim maktablarida musiqa ta'limining o'rni. Toshkent: Ta'lim nashriyoti.
2. Karimov, A. (2020). Cholg'u asboblarini o'rganishning yoshlar tarbiyasidagi ahamiyati. Pedagogika jurnali, 3(1), 15-22.
3. Tursunova, D. (2018). Musiqa va ijodiy rivojlanish: maktab yoshlarida qo'llanilishi. Samarqand: O'zbekiston davlat universiteti.
4. Sobirjonov, M. (2021). Maktabda musiqiy ta'lim va uning psixologik ta'siri. Toshkent: Fan va ta'lim nashriyoti.
5. Saidov, N. (2017). Jamoaviy musiqiy faoliyat va uning yoshlar tarbiyasidagi roli. Pedagogik tadqiqotlar, 4(2), 40-47.
6. Yuldasheva, Z. (2019). Madaniy meros va musiqiy ta'limning ahamiyati. Toshkent: Madaniyat va san'at nashriyoti.
7. Islomova, L. (2018). Musiqa ta'limi va bolalar psixologiyasi. Toshkent: Psixologiya va pedagogika nashriyoti.
8. Mirzaev, F. (2020). Maktabda cholg'u asboblarini o'rganish metodikasi. Samarqand: Ta'lim fanlari nashriyoti.
9. UNESCO. (2016). Global Perspectives on Music Education. Paris: UNESCO Publishing.

10. Nematova, S. (2019). Musiqiy tarbiya va milliy madaniyat. Toshkent: Madaniyat va ta'lim nashriyoti.
11. Qodirov, H. (2017). Musiqiy ko'nikmalarni rivojlantirishning pedagogik asoslari. Toshkent: O'zbekiston Fanlar akademiyasi.
12. Tashkent State Conservatory. (2021). Musiqiy ta'limda innovatsion yondashuvlar. Toshkent: Konservatoriya nashriyoti.